

TALOUSARVIOALOITE 700/2002 vp

Määrärahan osoittaminen saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen

Eduskunnalle

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Heillä on oma historia, kieli, kulttuuri, elinkeinot, elämäntapa ja identiteetti. Suomessa saamelaisia on yli 7 000 henkeä, joista yli 4 000 asuu saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnat sekä Sodankylän kunnan pohjoisosat.

Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea. Pohjoissaame on pääkieli. Kielet ovat uhanalaisessa asemassa, ja niiden säilyminen ja kehittyminen vaatii erityistoimenpiteitä ja erityistä tukea.

Suomen eduskunta edellytti vuonna 1993 "saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien riittävän tason turvaamista kulttuuri-autonomia perustalta". (Eduskunnan kirjelmä 1.10.1993) Tämä periaate on sittemmin kirjattu Suomen perustuslakiin, johon on lisätty kaksi saamelaisia koskevaa säännöstä. Elokuussa 1995 voimaan tulleeseen perusoikeusuudistukseen sisältyy saamelaisten perusoikeuksia koskeva säännös, jonka mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (HM 14.3 §, L 969/1995). Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 1995 perustuslain muutoksen, jonka mukaan saamelaisille alkuperäiskansana turvataan saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva kulttuuri-itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään (HM 51 a §, L 973/1995). Tämä saamelaisten hallinnollisia olo-

ja koskeva kulttuuri-itsehallintosäännös tuli voimaan vuoden 1996 alusta. Kulttuuri-itsehallintoa suunnittelemaan ja toteuttamaan asetettiin samanaikaisesti Saamelaiskäräjät.

Saamelaiskäräjien mielestä saamelaisten kotiseutualueen kuntien ja sellaisten sosiaali- ja terveysalan kuntayhtymien, joissa saamelaisalueen kunnat ovat mukana, tulisi palveluja tuottaessaan ottaa huomioon saamelaisväestön kielelliset ja kulttuuriset tarpeet. Palvelut tulisi tarjota saamelaisten omalla kielellä ja ne tulisi järjestää saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne on erilainen kussakin saamelaisalueen kunnassa. Kunnat ovat erilaisia väkiluvultaan ja elinkeinorakenteeltaan, ja saamenkielisten palvelujen saatavuus vaihtelee kunnittain. Saamelaisalueen kunnat joutuvat poikkeuksellisen toimintaympäristönsä (laaja alue, pitkät välimatkat ja harva asutus) vuoksi ylläpitämään pienelle väestöryhmälle korkeatasoista, monipuolista ja siten kallista peruspalvelujärjestelmää. Kunnat sijaitsevat kaukana keskussairaalaista ja erityislaitoksista, ja alueelta puuttuvat lähes kokonaan yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Omakielisillä ja omaan kulttuuriin pohjautuvilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla on merkittävä vaikutus paitsi tietenkin palvelujen käyttäjälle myös saamelaiskulttuurin säilymisen ja kehittymisen kannalta.

Määrärahaa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien

kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille. Vuonna 2002 määräraha oli 200 000 euroa. Tällä määrärahalla kunnat ovat aloittaneet saamenkielisten palvelujen kehittämishankkeita. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti ensi vuodelle 400 000 euroa. Budjettiriihessä tämä summa ei kuitenkaan toteutunut. Mikäli määrärahaa ei saada kasvatettua 400 000 euroon, niin nyt aloitettuja hankkeita voidaan vuon-

na 2003 jatkaa vain puoli vuotta eikä uusia voida aloittaa.

Edellä olevan perusteella ehdotan kunnioittaen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2003 talousarvioon momentille 33.33.31 lisäyksenä 200 000 euroa saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2002

Kimmo Kiljunen /sd